

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đệ Tử Quy)

Tập 31

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Xin chào mọi người! Khóa học của chúng ta đã bước vào nội dung của chương thứ tư nói về chữ tín. Chúng ta cũng nói tới trong tất cả mối quan hệ ngũ luân đại đạo giữa người với người đều phải nói lời phải giữ lấy lời, cũng đều phải giữ lấy tín nghĩa, giữ lấy đạo nghĩa, ân nghĩa để đền đáp, giúp đỡ lẫn nhau. Như vậy thì mối quan hệ giữa người với người sẽ vô cùng hòa thuận, vui vẻ, vô cùng viên mãn.

Chúng ta nhắc tới vấn đề “tín” này, nghĩ thử xem trong kinh doanh có cần giữ chữ tín không? Cần. Tuy nhiên cũng có cách nói: “Không gian không thành thương nhân.” Do đó trong thời đại hiện nay, có quá nhiều quan niệm tưởng đúng mà lại sai, chúng ta thực sự phải biết phán đoán. Ví dụ có một câu nói: “Người không vì mình thì trời tru đất diệt”, câu này là ai nói vậy? Không tìm ra được. Xin hỏi vì sao họ lại nói câu này? Quá ích kỷ, rất có thể là người đó đang tìm lối thoát cho chính mình. Thái độ như vậy không tốt! Cho nên, chúng ta phải suy lường đến việc một lời nói sẽ mang lại quan niệm sai lầm cho người khác, chúng ta nhất định phải thận trọng từ lời nói đến việc làm. Vì vậy, khi chúng ta chưa xác định được lời nói của chúng ta là chính xác thì tuyệt đối không được rao truyền lung tung, “biết chưa rõ, chớ tuyên truyền”.

Cho nên trong kinh doanh, chúng tôi cũng gặp một phụ huynh nói rằng: “Anh dạy con trở thành tín như vậy, sau này chúng ra làm kinh doanh thì phải làm sao?” Chúng tôi nói với vị phụ huynh ấy rằng: “Vậy thì con của anh nhất định sẽ làm tổng giám đốc. Nếu mỗi người đều không giữ chữ tín, chỉ một mình con anh giữ chữ tín, vậy mọi người sẽ hợp tác kinh doanh với ai? Đương nhiên sẽ hợp tác kinh doanh với người giữ chữ tín.” Do đó, câu nói “không gian không thành thương nhân” là sai, họ có thể lừa được một lần, lừa được hai lần, chứ họ không thể nào lừa gặt mãi được, có câu: “Lâu ngày mới biết lòng người.” Hơn nữa, khi họ dùng gian trá, dùng một số thủ đoạn thì cho dù họ có lừa gặt được

mỗi làm ăn, thực ra cũng tổn hại phước phần của chính mình. Có thể họ còn vênh vang đắc ý: “Anh xem tôi đã kiếm được nhiều tiền như vậy!” Thực ra số tiền đó đều là trong mạng của họ vốn có rồi, nhưng bởi vì họ dùng sai phương pháp nên đã làm hao tổn phước phần vốn có của bản thân, đây gọi là “tiểu nhân oan uổng làm tiểu nhân”. Vì vậy, giữa người với người cần phải giữ chữ tín. Trong chính phủ, trong kinh doanh, trong bất kỳ đoàn thể nào cũng đều nên có được sự tín nhiệm của người khác, đây mới là thái độ nhân sinh đúng đắn.

“Việc không hợp, chớ dễ nhận, nếu dễ nhận, tiến lui sai.” Chúng ta cũng nhắc tới đối với yêu cầu của con cái, yêu cầu nào hợp lý thì chúng ta mới đồng ý, yêu cầu nào không hợp lý thì bạn nhất định phải giữ vững lập trường. Nếu không chúng đòi cái gì bạn cho cái đó thì sẽ càng nuôi lớn lòng tham của chúng, nuôi lớn thói quen xa xỉ, xa hoa lãng phí của chúng, như vậy sẽ gây nguy hại rất lớn. Bởi vậy ở điểm này chúng ta không thể “dễ nhận lời” được. Khi chúng ta phát hiện thấy con trẻ có hiện tượng “dễ nhận lời” thì chúng ta cũng phải hướng dẫn chúng, chỉ dạy chúng. Buổi sáng cũng có nói tới, khi con trẻ nhận lời người khác, trước tiên nhất định phải suy nghĩ xem năng lực của bản thân có thể làm được hay không; tiếp theo là chuyện hứa với người khác liệu có phù hợp với quy định của nhà trường không, hay là có phù hợp với quy định của pháp luật không. Cần phải xây dựng cho trẻ thái độ như vậy từ khi chúng còn nhỏ thì chúng mới không “dễ nhận lời”.

Vậy nên, người lớn chúng ta cũng tuyệt đối không thể “dễ nhận lời”. Cho nên khi người khác có việc cần nhờ bạn, ví dụ như họ có việc gấp, có tình huống cấp bách cần nhờ đến bạn thì bạn cũng phải bình tâm lại, trước tiên nghe rõ chuyện của họ. Có khi đối phương quá gấp gáp, sự gấp gáp của họ cũng khiến cho tâm của bạn rất rối, rất có thể bạn nhận lời rồi, đến sau cùng sự việc không giống như bạn nghĩ. Ví dụ như họ chỉ nói lời phiến diện, còn bạn lại không bình tĩnh lại, rất có thể chuyện mà bạn nhận lời, tới lúc đó tình hình không như bạn dự tính thì bạn sẽ rất khó xử lý. Cho nên, việc gấp vẫn phải từ từ. Hơn nữa khi đối phương tìm bạn giúp đỡ, thậm chí là cùng bạn làm việc đó, bạn cũng cần cân nhắc: Thứ nhất là năng lực của họ có đủ hay không? Thứ hai là năng lực của mình có đủ hay không? Phải xem nhân duyên của mọi phương diện đã chín muồi hay chưa. Nếu chưa chín muồi mà bạn đã tùy tiện nhận lời, thì đến lúc đó bạn làm cũng không được, mà không làm cũng không được; đến lúc đó sẽ rất khó xử, cũng sẽ sanh ra một số hiểu lầm. Bạn vốn là có tâm tốt, nhưng đến sau cùng có thể rất khó mà thu dọn sự việc. Cho nên, chúng ta có lòng tốt cũng cần phải dùng lý trí

để phán đoán mới được. Vì vậy, “việc không hợp, chớ dễ nhận, nếu dễ nhận, tiền lui sai”.

Câu tiếp theo: “*Hễ nói chuyện, phải từ tốn, chớ nói nhanh, chớ mơ hồ.*” Giữa người với người nói chuyện giao lưu qua lại rất nhiều, cho nên có cần học cách nói chuyện không? Cần chứ! Vậy bạn đã học qua cách nói chuyện chưa? Chưa à, bạn có muốn lên đây thử không? Rèn luyện nhiều sẽ tốt. Cho nên cách nói chuyện phải rèn luyện từ nhỏ. Tôi không được rèn luyện từ nhỏ, bởi vì lúc nhỏ tài năng của tôi khá kém cỏi, cho nên chưa từng tham gia một kỳ thi diễn thuyết hay cuộc thi đọc diễn cảm nào, đối với tôi mà nói là hoàn toàn không có duyên. Kết quả vào lúc học đại học thì tâm cảnh học tập của tôi mở ra, bởi vì lúc đó tôi cũng học được một số kiến thức về sức khỏe, tôi cảm thấy sức khỏe đối với một người rất quan trọng. Cho nên, ở quán hồng trà bọt biển gần trường đại học, thường thường đều là ở dưới lầu, tôi tự mình tìm hai, ba em trai khóa dưới, tôi nói: “Các em có thể đến nghe anh nói chuyện không?” Tôi hẹn các em đến quán hồng trà bọt biển, và bắt đầu giảng cho các em nghe: “Tầm quan trọng của dinh dưỡng đối với sức khỏe con người”, giảng những chủ đề này, ví dụ như “tầm quan trọng của quan hệ giao tiếp đối với con người”. Tôi bắt đầu luyện tập với hai, ba người như vậy. Sau đó tôi sắp đến Hải Khẩu, cô giáo Dương cũng nói với tôi, hễ có cơ hội thì dù chỉ có hai, ba người nghe cũng phải giảng. Tôi đã kính cẩn vâng lời cô, tôi đã diễn giảng liên tục như vậy hơn một trăm buổi. Sau này, khi giảng được hơn một trăm buổi thì tôi lại đến Thâm Quyến, kết quả là trong khoảng nửa năm mà tôi đã giảng được hai, ba trăm buổi; sau đó vào tháng bảy tới đây của chúng ta lại bắt đầu tổ chức những buổi diễn giảng mang tính toàn quốc, tôi cứ rèn luyện như vậy. Cho nên, diễn giảng cần phải “không sợ khó”, giảng nhiều tự nhiên sẽ thành thực. Tuy nhiên, khi diễn giảng cũng phải xem chúng ta có tâm gì, quan trọng nhất là có thể lợi ích cho người khác, bằng không thì “nói nhiều lời, không bằng ít”.

Cho nên, khóa học mà chúng tôi tổ chức ở khắp mọi nơi, các thầy cô trong trung tâm của chúng tôi cũng thường xuyên cho học sinh có cơ hội lên bục diễn giảng, không chỉ rèn luyện diễn giảng, mà còn rèn luyện oai nghi cho các em, phải “đi thông thả, đứng ngay ngắn. Chào cúi sâu, lạy cung kính”, cho nên khi các em lên bục diễn giảng, tự giới thiệu bản thân, sau đó phải nói về tuần vừa rồi ở nhà các em đã làm được những việc gì hiếu thuận với cha mẹ. Bởi vì khi mỗi em tự kể về những việc mà mình đã làm thì có thể “thấy việc thiện, liền nghĩ bằng”. Thưa các bạn, Đệ Tử Quy ở đâu vậy? Ở ngay trong cuộc sống, mọi lúc

đều áp dụng được. Cho nên, khi các em vừa bước lên bục giảng liền bắt đầu cúi người chào trước, sau đó mới giới thiệu về bản thân: “Em tên là..., năm nay em từng ấy tuổi.” Lúc này bạn có thể nhìn thấy có khi tay của các em như thế nào? Không kiểm soát được, sẽ quơ tới lui như thế này. Còn miệng thì có khi nói không được rõ ràng, khi các em nói chuyện không rõ ràng thì phải làm sao? Bạn hãy cho các em thêm không gian: “Nào! Hãy làm lại một lần nữa”, rèn luyện các em nhiều lần cho đến khi nào làm được mới thôi, như vậy sẽ rèn luyện được lòng can đảm và sự hiểu biết.

Âm điệu của lời nói phải “chớ nói nhanh, chớ mơ hồ”. Phần trước trong Đề Từ Quy cũng đã nói rất nhiều đến thái độ và phương pháp khi nói chuyện, còn câu nào nữa không? “Trước người lớn, phải nhỏ tiếng, nhỏ không nghe, không đúng phép”, do đó âm lượng nên vừa phải, không được nói quá to, cũng không được nói quá nhỏ. Còn có câu “khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng”, cho nên khi nói chuyện với người khác thì mắt phải nhìn vào đối phương để nhằm thể hiện sự tôn trọng. Những chi tiết nhỏ này bạn bỏ chút thời gian lưu ý, luyện tập, qua khoảng ba, bốn tuần thì tự nhiên sẽ đi vào nề nếp quy củ. Cho nên, chúng tôi có một em học sinh nữ là người khá hướng nội, nhưng chúng tôi đều để cho những em nhỏ này được rèn luyện. Sau đó qua vài tháng, em học sinh khá hướng nội này đã tham gia cuộc thi diễn giảng và cũng dành được giải thưởng, vì vậy mẹ của em cũng rất vui mừng. Nếu con cái của bạn không dám nói chuyện, bạn cũng có thể tự mình làm ở nhà, trước tiên người ba hãy làm mẫu một chút rồi cùng con mình luyện tập, chúng nhất định sẽ làm rất vui vẻ. Con trẻ muốn bạn cũng làm, chúng cũng làm, vậy thì chúng sẽ rất tin phục.

Ngoài việc huấn luyện con cái nói chuyện, trong quá trình giao tiếp với người khác thì chúng ta cũng phải thường xuyên quán chiếu bản thân mình xem lúc nói chuyện có nói quá nhanh không? Nếu nói quá nhanh, người khác nghe sẽ thế nào? Rất mệt mỏi. Nếu họ lại bị bệnh tim thì tương đối nguy hiểm. Cho nên có rất nhiều bạn đều nói: “Tôi đã nói chậm lắm rồi đấy!” Nói như vậy có được không? Không thể dùng tiêu chuẩn của chính mình, mà phải dựa theo tiêu chuẩn người khác có thể tiếp thu được. Hơn nữa thật ra mà nói, mục đích của nói chuyện là gì? Đương nhiên là để cho người khác nghe, mục đích của nói chuyện không phải là bản thân muốn nói. Ví dụ như chúng ta nói chuyện điện thoại với đồng nghiệp, với cấp trên, có thể đang bàn đến một số công việc, vậy cấp trên nói chuyện quá nhanh mà bạn lại nghe không rõ, có thể có chuyện phải xử lý, lúc này phải làm thế nào? Lúc này chúng ta có thể nói với cấp trên, nếu không quá thân

quen thì không nên trực tiếp nói là: “Sao anh nói nhanh quá vậy!” Chúng ta có thể lùi một bước, nói những điều bạn nghe được với cấp trên: “Xin hỏi có phải lúc này anh vừa nói thế này thế này thế này đúng không?” Chúng ta đem lời họ vừa nói mà bạn nghe được nhắc lại một lần cho họ nghe. Nếu bạn thực sự nghe nhầm thì họ sẽ lập tức nhắc lại cho bạn biết. Nếu bạn cứ miên cưỡng nghe hiểu, đến lúc có sự sai lệch thì cấp trên chắc chắn không cảm thấy là do họ nói quá nhanh, mà họ nhất định sẽ nói bạn làm việc không tốt. Do đó, chúng ta có một thói quen là cho dù ai giao cho mình việc gì, trước khi cúp điện thoại thì chúng ta phải nhắc lại một lượt cho họ nghe, như vậy mới không bị sơ sót. Nhiều khi do hiểu sai một câu mà toàn bộ sự việc phải làm lại từ đầu. Mà đời người thì “một tắc thời gian một tắc vàng”, nên chúng ta quyết không thể vì sự sơ sót của một câu nói mà làm mất rất nhiều thời gian của người khác, như vậy là không tốt! Cho nên, chúng ta cũng phải cẩn thận đôi dãi.

Câu tiếp theo: “*Kia khen hay, đây chê dở, không liên quan, đừng để ý.*” Vừa rồi chúng ta có nhắc đến việc phải lặp lại lời nói một lần, cũng nên để cho con cái tạo thành thói quen này ngay từ khi chúng còn nhỏ. Tin rằng ngay từ bé chúng đã dưỡng thành thói quen này, vậy thì khi thầy cô giao việc cho chúng làm, chúng cũng sẽ hỏi: “Thưa thầy, ý của thầy có phải như vậy không?” Tôi tin rằng những thầy cô và trưởng bối này khi thấy chúng nhất định sẽ như thế nào? Vô cùng hoan hỷ, đáng để tin cậy.

“*Kia khen hay, đây chê dở*”, đây gọi là nói chuyện thị phi. Tại sao giữa người với người lại nói thị phi như vậy? Mục đích của họ ở đâu? Tục ngữ có câu: “Người đến nói thị phi tức là người thị phi.” Hơn nữa quần chúng có thói quen, họ sẽ ép bạn phải theo phe một bên nào đó, rốt cuộc bạn theo phe chúng tôi hay là theo phe bên kia? Có khuynh hướng này không? Vậy thì chúng ta càng không theo phe nào cả, cho nên “không liên quan, đừng để ý”, phải nhanh chóng rời xa chốn thị phi. Bởi vì, người đến nói chuyện thị phi, họ nhất định là có mục đích: Một là muốn lôi kéo bạn, hai là muốn bôi nhọ người khác. Chỉ cần có thị phi thì sẽ có tổn hại đối với đoàn thể, chúng ta tuyệt đối không được vui thích khi thấy tình trạng như vậy xảy ra. Cho nên phải dẫn đầu là không cùng người khác gây chuyện thị phi, chúng ta nên đi về phương hướng chính xác, phải đối xử hòa nhã với mọi người, bao dung nhiều hơn.

Khi bạn ở trong đoàn thể, không đứng về phía bên nào cả, mà đứng ở giữa, vị trí này vô cùng quan trọng, vì sao vậy? Bởi vì cả hai phía nhất định đều có sự thiên lệch. Khi bản thân một người quá thiên lệch, quá sai rồi thì trong lòng họ có

cảm thấy sai không? Lâu dần về sau thì họ cũng sẽ cảm thấy như thế nào? Bản thân có sai lầm, hoặc là trong lòng họ sẽ muốn tìm người khác để nói chuyện. Ví dụ hôm nay vị cấp trên nào đó đã làm một việc, đã làm sai rồi. Có người sẽ phê bình quá mức, có người lại cứ một mực bao che, có chuyện như vậy không? Hai phe tranh cãi đến nỗi không thể chấm dứt. Lúc này chúng ta đứng ở giữa ắt sẽ hữu dụng. Phải nói làm sao? Những người bao che cấp trên có phải thực sự yêu mến cấp trên không? Đó là làm việc theo cảm tính. Bạn càng bao che cho họ thì có thể họ sẽ càng không nhìn ra được vấn đề sai lầm lần này của họ ở đâu, có thể họ còn theo phe các bạn để tranh đấu với phe bên kia, vậy thì họ càng ngày càng đánh mất lòng người. Động cơ của bạn vốn là muốn tốt cho họ, nhưng cuối cùng thì có thể sẽ thế nào? Thành ra làm hại họ.

Cho nên bên bao che thì lâu dần họ cũng sẽ suy ngẫm, lúc này chúng ta sẽ có thể chỉ dẫn họ, thực sự muốn tốt cho cấp trên thì tuyệt đối không phải là một mực bao che. Nếu bạn luôn nói như vậy, bởi vì dù sao họ cũng theo cấp trên một khoảng thời gian rồi, có thể họ cũng sẽ nghĩ lại và nói: “Đúng rồi, đúng rồi! Trước đây tôi có khuyên nhủ cấp trên một số việc nhưng cấp trên cũng không nghe.” Sau đó chúng ta có thể tiến thêm một bước nói với họ rằng: “Bởi vì, nếu bạn thường có thể chỉ ra khuyết điểm của cấp trên, dần dần sau khi cấp trên tự mình kiểm chứng thì họ sẽ càng ngày càng tin tưởng bạn hơn. Cho nên việc cần khuyên thì tuyệt đối không thể chỉ vì một, hai lần khuyên can cấp trên không nghe mà bạn lại không khuyên can nữa. Lâu ngày mới biết lòng người, dần dần cấp trên vẫn có thể thay đổi được.”

Còn với phe bên kia thì: “Chê trách lỗi lầm của người chớ quá gắt gao, phải nghĩ xem đối phương có chịu đựng nổi không.” Khi người khác có lỗi lầm cũng không nên quá nghiêm khắc, bạn phải xem người ta có chịu nổi không. Hơn nữa thật ra mà nói, có rất nhiều chuyện bởi vì bạn không phải là người trong cuộc, nói không chừng khi chúng ta làm thì cũng có khả năng phạm sai lầm giống như họ vậy, cho nên chúng ta phải đối xử khoan dung với nhau. Khi những người khác phê bình quá mức, thực ra trong lòng họ cũng cảm thấy rất không ổn, khi chúng ta đều không tranh cãi bằng lời nói, thì đây cũng là một sức mạnh để kiềm chế họ. Cho nên đôi lúc có khả năng họ sẽ nói: “Sao anh lại có tu dưỡng đến vậy! Chúng tôi cũng nên kiểm điểm lại một chút.” Cho nên, đích thực ở trong đoàn thể chỉ cần chúng ta có thể không gây chuyện thị phi, có thể tận tâm, tận lực làm tròn bổn phận, không đi tranh chấp theo cảm tính, thì đều luôn có thể mang lại tác

dụng nghiêm trang đối với đoàn thể. Vì vậy, chúng ta không nên xem thường sức mạnh của bất kỳ cá nhân nào trong chúng ta.

Đây là nói đến “kia khen hay, đây chê dở, không liên quan, đừng để ý”. Ý của câu “chớ để ý” là không nên xen vào những chuyện thị phi. Nhưng nếu là việc quan trọng của công ty thì chúng ta cũng phải tích cực tham gia mới đúng. Hơn nữa, trong lúc tham gia thì chúng ta hy vọng có thể làm tốt sự việc, cho nên vào lúc này cần phải nói thì vẫn nên nói, bạn không thể không nói ngay lúc đó, đến khi sự việc thất bại rồi thì mới nói vuột đuôi, làm như vậy thì không thỏa đáng. Cho nên trong cuộc họp, lúc cần phải đưa ra quyết sách thì chúng ta nhắm vào việc chứ không nhắm vào người, những chỗ nào làm chưa được thỏa đáng thì chúng ta cũng phải chỉ ra. Nhưng trong lúc chỉ ra, tuyệt đối không phải nhắm vào người đó, mà là nhắm vào cách nhìn của đồng nghiệp này. Vì vậy, khi thảo luận xong công việc, quyết định xong rồi, bước ra khỏi phòng họp thì chúng ta vẫn là đồng nghiệp tốt, có món gì ngon tuyệt đối cũng không thiếu phần của họ. Vì vậy, nếu trong lòng bạn cảm thấy không bình thường thì cũng sẽ khiến trong lòng của họ cảm thấy không bình thường theo, vốn không có việc gì, nhưng sự việc lại càng ngày càng lớn. Do đó, chúng ta cần phải giữ tâm lòng chân thành khi đối mặt với bất kỳ ai. Chúng ta cùng xem câu kinh văn tiếp theo:

Thấy việc thiện, liền nghĩ bằng, dù cách xa, cũng dần đạt. Thấy việc ác, liền phản tỉnh, có thì sửa, không thì tránh.

“*Thấy việc thiện, liền nghĩ bằng.*” Cho nên, khi chúng ta nhìn thấy việc thiện thì phải chủ động học tập, thậm chí là chủ động đi giúp đỡ. Vậy thế nào là thiện? Cũng cần chúng ta phải phán đoán. Thưa các bạn! Thế nào mới được xem là thiện? Lợi ích người khác, đây là câu trả lời rất hay. Còn gì nữa không? Cho nên, con người chúng ta thường cũng cần phải có tiêu chuẩn về thiện, vậy thì bạn mới phán đoán tốt. Mấy ngày hôm nay chúng ta cùng nhau học tập cũng đã có một tiêu chuẩn của thiện, gọi là gì? Đó là Đệ Tử Quy, đây chính là tiêu chuẩn. Cho nên trong cuộc sống của chúng ta, bạn đều có thể lĩnh hội được, đều không rời những lời dạy bảo trong Đệ Tử Quy.

Trong quyển sách Liễu Phàm Tứ Huán, đối với sự phán đoán về thiện được giảng giải vô cùng thấu triệt, nếu chúng ta có thời gian có thể xem quyển sách này. Trong đó có nói đến việc đánh người, mắng người có phải là thiện không? Có phải không? Sao mọi người lại suy nghĩ nhiều như vậy? Đến khi có việc, bạn ngồi đó suy nghĩ cả buổi, sự việc đã kết thúc rồi mà vẫn chưa biết là thiện hay ác. Đánh người, mắng người có phải là thiện không? Không hẳn như vậy. Đúng! Cho

nên chúng ta phải xem xét từ căn bản. Bởi sự việc này có chân thật, có giả dối; có đúng đắn, có sai lầm; có lệch lạc, có chánh đáng; có một phần, có viên mãn; có lớn lao, có nhỏ nhặt; có khó khăn, có dễ dàng; có ngay thẳng, có tà vạy, quá nhiều rồi! Thái độ học tập quan trọng nhất là phải chủ động, không được đợi người khác nhắc. Cho nên, chúng ta cũng có bài tập về nhà, đó là cố gắng đọc và nghiên cứu đạo lý trong quyển sách Liễu Phàm Tứ Huấn này, sẽ giúp ích rất lớn đối với bạn, tuyệt đối sẽ giúp ích rất lớn đối với gia đình của bạn. Hơn nữa, quyển sách này đã được Thiên Hoàng của Nhật Bản xem là bảo điển trị quốc, do đó đối với một đất nước thì [quyển sách này] cũng tương đối có sự giúp đỡ.

Tôi thường lấy một ví dụ: tôi nói đời người giống như một ván cờ, mà quy tắc để đánh một ván cờ này thế nào cho tốt thì chính là quyển sách Liễu Phàm Tứ Huấn này. Làm thế nào để lập mệnh? Phương pháp và lý luận của câu “mệnh do ta tạo, phước tự mình cầu” như thế nào, còn có biểu diễn nữa, bởi vì trong đó cũng có rất nhiều câu chuyện ví dụ minh họa, hết thấy đều ở bên trong cuốn sách này. Cho nên khi bạn thực sự hiểu được quy tắc, cho dù hiện tại ván cờ này của bạn cũng không dễ đi, nhưng tin rằng cuộc đời sau này của bạn cũng sẽ đi được một cách vô cùng sinh động. Đây mới là trí tuệ và công phu trong cuộc đời. Cuộc đời không nên mong cầu có những nước cờ tốt để bạn đi, nước cờ tốt luôn làm cho con người bắt đầu trở nên nhàn hạ, bắt đầu phóng túng. Cho nên, cuộc đời của một người phải đợi đến khi đóng nắp quan tài rồi mới có thể kết luận được, phải xem tài nghệ chơi cờ của bạn, xem trí tuệ nhân sinh của bạn.

Cho nên có nhắc tới chân thật và giả dối. Có rất nhiều người đọc sách đã đi hỏi hòa thượng Trung Phong rằng: “Đánh người, mắng người có phải là ác không?” Hòa thượng Trung Phong trả lời: “Chưa chắc là vậy!” Tiếp theo họ lại hỏi ngài: “Vậy thì rất cung kính, rất lễ phép với người khác có phải là thiện không?” Hòa thượng Trung Phong lại nói: “Cũng không nhất định như vậy!” Cho nên, những người đọc sách này đã bị lời nói của hòa thượng Trung Phong làm cho mơ hồ, cũng may là những người đọc sách này biết khiêm hạ để thỉnh giáo hòa thượng Trung Phong, hòa thượng Trung Phong nói: “Nếu như họ đánh người, mắng người là vì muốn thức tỉnh người đó, một cái tát làm người khác thức tỉnh, ý định này là thiện, lợi ích cho người khác, cho nên cũng là thiện.” Cho nên thưa các bạn, cái tát đó của bạn đánh xuống thì phải xác định có thể giúp họ thức tỉnh. Nếu như không thể thì không nên đánh, bởi như vậy sẽ kết oán thù. Cho nên, học vấn thì phải học làm sao cho linh hoạt, phải xem thời cơ mà hành động, bằng không thì có thể chúng ta học được một, hai tháng, có thể sẽ có rất nhiều chương

ngại, lúc ấy lại nói rằng: lời của Khổng lão phu tử nói không chính xác, lời của thầy Thái nói cũng không chính xác.

Tôi từng có một người bạn rất thân, đúng lúc tâm tình của anh ấy không được tốt, gặp rất nhiều chuyện vô cùng không thuận lợi. Bởi vì anh ấy cũng đã trải qua một khoảng thời gian dài dụng tâm hành thiện, nhưng kết quả vận mệnh vẫn xuất hiện rất nhiều việc bé tắc. Hôm đó trong quá trình tôi nói chuyện với anh ấy, anh ấy không ngừng oán trời trách người, oán trách cả tiếng đồng hồ. Đợi anh ấy nói xong hết thì tôi cũng thế nào? Trả lời anh ấy liên tục, bởi vì vấn đề của anh ấy rất nhiều. Thực ra là do trong lúc chúng ta hành thiện vẫn còn mong cầu, tâm này đã như thế nào? Không còn thuần khiết, cho nên phước phần có được cũng tương đối có hạn. Sau đó tôi tiến thêm một bước chỉ cho anh ấy, những kết quả này cũng đều là do anh có rất nhiều nhân sai lầm trước đây, chỉ là hiện nay chúng đang từ từ xuất hiện mà thôi. Kết quả là có khả năng tôi nói với anh khoảng nửa tiếng đồng hồ, anh ấy cũng không nói lại lời nào, đầu thì cúi xuống.

Sau đó anh ấy về nhà, sáng sớm ngày hôm sau, mới sáng sớm đã gọi điện thoại cho tôi. Sau khi bắt máy thì nghe người bạn này của tôi nói rằng, anh ấy nói anh sống đã hơn 30 năm, nhưng đến ngày hôm qua mới nhận được món quà sinh nhật có ý nghĩa nhất. Tôi ở đầu dây bên này cảm thấy vô cùng áy náy. Hôm qua là sinh nhật của người ta mà tôi còn mắng cho anh ấy một trận, thật là rất áy náy. Khi bạn tôi cảm ơn tôi thì trong lòng tôi thực sự rất kính trọng anh ấy, thật không đơn giản chút nào! Đối diện với sự phê bình nghiêm khắc như vậy mà anh còn có thể hết lòng phản tỉnh chính mình ngay lúc đó. Tin rằng có thái độ như vậy thì cuộc đời không còn sợ nữa, tuyệt đối có thể xoay chuyển nghịch cảnh thành thuận cảnh. Người bạn này của tôi trong rất nhiều kỳ thi sau đó đều thuận lợi thi đậu, hiện nay anh cũng đang dạy học trong trường, và dạy cũng rất tốt. Hơn nữa, anh còn đem rất nhiều kinh nghiệm học được ở lớp học bỏ túi ra để giao lưu kinh nghiệm với những bạn bè, (những lớp đàn em của mấy khóa bỏ túi sau đó). Mà bởi vì anh cống hiến cho mọi người nên phước báo hiện tiền cũng đặc biệt nhanh, cho nên chuyện này bạn phải xác định được rằng cái tát này đánh xuống sẽ thức tỉnh. Vì tôi hiểu được anh rất tin tưởng tôi, anh biết rằng tôi tuyệt đối sẽ không hại anh, cũng tuyệt đối sẽ nghĩ cho anh. Nếu tát mà không thể thức tỉnh thì có thể sẽ kết oán thù, cho nên chúng ta thường phải nắm bắt chừng mực này.

Tiếp theo, những người đọc sách cũng nhắc đến việc lễ phép, cung kính với người khác là thiện, hòa thượng Trung Phong liền nói: “Nếu như mục đích của họ là để thăng quan, phát tài, đều là vì ham muốn cá nhân của chính mình,

vậy thì sự lễ kính đối với người khác cũng là giả dối, cho nên cũng không phải là thiện.” Từ những lời dạy bảo của hòa thượng Trung Phong, chúng ta có thể hiểu được dựa vào đâu để phán đoán thiện chân thật và thiện giả dối? Dựa vào tâm của họ. Một niệm tự tư tự lợi thì cho dù có lễ phép đến mấy cũng là ác; một niệm lợi ích chúng sanh thì cho dù có đánh người hay mắng người cũng là thiện, vì vậy đều phải phán đoán từ ý định của họ.

Thứ hai, chúng ta có thể phán đoán từ “đúng đắn” và “sai lầm”. Vào thời xưa, thời của Khổng tử, Khổng tử có hai người học trò, một người tên là Tử Cống, một người tên là Tử Lộ. Bởi vì Tử Cống là thương nhân làm ăn buôn bán lớn, cho nên thường xuyên đến các nước khác để làm ăn. Nước Lỗ có một quy định pháp luật, nghĩa là “chỉ cần bạn phát hiện người dân nước Lỗ chúng ta bị bán làm nô lệ ở nước khác, lúc này bạn có thể bỏ tiền ra chuộc đồng bào của chúng ta về thì triều đình sẽ trả lại số tiền giống vậy cho bạn”. Quy định này có tốt không? Tương đối tốt, vì đã dẫn khởi nhân dân trong nước yêu thương bảo vệ anh em đồng bào của mình. Tử Cống cũng chuộc người đưa về, nhưng khi quan phủ trả lại tiền chuộc, bởi vì ông có quá nhiều tiền nên ông nói: “Không cần đâu!” Ông đã không nhận tiền. Khi tin tức này truyền ra ngoài, tất cả mọi người nghe xong đều nói: “Ồ, Tử Cống thật là thanh cao! Bạn xem, ngay cả tiền mà ông ấy cũng không nhận.”

Thế nhưng chuyện này truyền đến tai Khổng phu tử, Phu tử nói với Tử Cống rằng: “Trò làm như vậy là không thỏa đáng!” Tại sao cách nhìn của Phu tử lại khác với người dân bình thường? Phu tử liền phân tích cho Tử Cống nghe: “Nước Lỗ chúng ta hiện nay người nghèo chiếm đại đa số, còn người giàu chỉ chiếm con số rất ít. Nếu như hôm nay trò chuộc người mà không nhận lại tiền chuộc thì khi những người rất nghèo khó đến các nước khác, nhìn thấy người nước mình thì họ sẽ nghĩ: Tử Cống không lấy tiền chuộc, nếu mình chuộc người về mà lấy tiền thì hình như mình đã kém anh ấy một bậc. Nhưng nếu mình không lấy tiền thì cuộc sống của mình có thể sẽ rất khó khăn.” Cho nên khi cứu người thì họ sẽ phải đắn đo, sẽ phải lưỡng lự. Nếu như trong một trăm người, có một người chỉ vì lưỡng lự mà không chuộc người về, mà đằng sau người đó có thể lại là cả một gia đình [cần phải lo toan], có thể người đó có vợ, có cả con nhỏ. Cho nên đã không chuộc người về, vậy thì chúng ta có lỗi rồi. Cho nên Phu tử nói với Tử Cống rằng: “Trò làm như vậy sẽ để lại thói tệ. Thói tệ này chính là sau này sẽ có ảnh hưởng không tốt, có thể có người vì như vậy mà không thể trở về đất nước của mình.”

Ngoài ra có một hôm, đúng lúc Tử Lộ đi trên đường nhìn thấy một người rơi xuống nước sắp bị chết đuối. Tử Lộ rất nghĩa hiệp, lập tức tới giúp đỡ, vội nhảy xuống nước cứu người đó lên. Người này suýt chút nữa thì chết đuối, cho nên rất cảm kích ơn cứu mạng của Tử Lộ, rất vui mừng và dắt trâu của mình đến tặng cho Tử Lộ, rồi nói: “Xin tặng ông trâu này!” Tử Lộ cũng rất hoan hỷ nhận trâu rồi dắt đi. Cho nên, người bình thường sẽ cảm thấy Tử Cống không nhận tiền chuộc là tốt, còn Tử Lộ làm việc tốt mà lại dắt trâu đi thì hình như là kém hơn một bậc. Thế nhưng khi Khổng tử gặp Tử Lộ liền nói với Tử Lộ rằng: “Trò làm như vậy là đúng, sau này nhất định càng có nhiều người khi nhìn thấy người khác gặp nguy hiểm đều sẽ dừng cảm quên mình đi cứu người, bởi vì họ đều lĩnh hội được thiện có thiện báo.” Cho nên, thánh nhân đều sẽ suy xét vấn đề từ phương diện rộng lớn chứ không phải chỉ ở một điểm mà thôi. Vì vậy, là thiện hay là bất thiện, chúng ta vẫn phải suy xét đến tính ảnh hưởng về sau. Ngay lúc đó hình như là tốt, nhưng về sau lại có rất nhiều điều nguy hại, chuyện như vậy cũng không được làm; khi làm vào lúc đó có thể sẽ có rất nhiều người không tán đồng, nhưng về sau sẽ lợi ích cho rất nhiều người thì chuyện như vậy phải làm. Đây là dựa trên vấn đề ảnh hưởng về sau mà đánh giá về thiện.

Tiếp theo là có lệch lạc, có chánh đáng. Vào thời đó có một vị tể tướng tên là Lữ Văn Ý Công, thời đó ông làm tể tướng, sau đó ông từ quan về quê, cho nên danh tiếng của ông ở khắp cả nước cũng là vô cùng tốt, được nhân dân kính trọng. Trên đường ông về quê có gặp một người uống rượu say nằm ngay giữa đường, những người tùy tùng của ông lập tức muốn đuổi người say rượu này vào lề đường. Nhưng Lữ Văn Ý Công vì có lòng nhân hậu, cho nên mới nói: “Chúng ta đi vòng sang một bên là được, đừng nên chấp với người không có kiến thức như vậy!” Kết quả không bao lâu sau thì nghe được tin là người uống say nằm cản đường ông về quê trước đây đã bị xử tử. Khi Lữ Văn Ý Công nghe được tin này liền nghĩ lại: “Khi xưa mình đã sai khi nhường đường cho anh ta!” Bởi người này biết rõ là có tể tướng đi tới, ngay cả tể tướng mà anh ta còn dám cản đường thì gan lớn hay không? Lớn! Sau đó tể tướng còn phải đi đường vòng, vậy thì khi gặp người khác anh ta sẽ như thế nào? “Các người xem! Ngay cả tể tướng còn phải nhường tôi ba phần.” Cho nên anh ta không kiêng nể ai cả, càng ngày càng hung hăng càn quấy, vì vậy sau đó mới phạm phải tội bị xử tử hình. Cho nên, qua sự việc này thì Lữ Văn Ý Công mới nhận ra rằng: “Nếu như ngày trước đưa anh ta đến quan phủ để xử phạt, thì có lẽ anh ta sẽ có sự cảnh tỉnh mà không đến nỗi phạm phải tội lớn như ngày nay!” Cho nên, ông có tâm nhân hậu là chánh đáng,

nhưng vì nhân nhượng [không hợp lý] với người say rượu này nên ngược lại đã có kết quả không tốt! Trường hợp này gọi là “trong chánh đáng có lệch lạc”.

Ngoài ra, còn có một lần hạn hán, cả vùng đều bị thiếu lương thực, có rất nhiều người dân bắt đầu tự ý cướp bóc lương thực của những nhà giàu có. Người nhà giàu có này liền đi báo với quan phủ nhưng quan phủ cũng mặc kệ. Người nhà giàu có này rất sợ lương thực của mình bị cướp hết, nên ngay lập tức tập hợp những người nô bộc trong nhà lại, và mang gậy gộc bắt đầu đi xử phạt những người dân đã cướp lương thực kia. Cho nên, những người đi cướp lương thực sợ hãi, và sau đó thì không dám làm loạn nữa. Ban đầu, người nhà giàu có này chỉ nghĩ đến lương thực của chính mình, nhưng sau đó lại làm cho những loạn dân kia không dám làm loạn nữa. Cho nên, đây gọi là “trong lệch lạc có chánh đáng”. Vì trong lòng đích thực không phải vì xã hội đại chúng, thế nhưng sau đó lại ảnh hưởng đến xã hội đại chúng, đây gọi là “trong lệch lạc có chánh đáng”. Như vậy, thiện cũng có chánh đáng, có lệch lạc.

Thiện cũng có một phần, có viên mãn. Một phần và viên mãn này ở bài trước chúng ta cũng có nhắc đến một cô gái chỉ cúng dường có hai đồng tiền, nhưng kết quả lại được vị trụ trì đích thân ra giúp cô sám hối. Sau đó cô ấy được vào cung hưởng phú quý, mang mấy ngàn lượng bạc đến cúng dường, kết quả là vị trụ trì chỉ cử đồ đệ của mình ra hồi hướng giúp cô. Bởi vì hai đồng tiền kia là toàn tâm toàn ý, đây là thiện viên mãn; về sau cô gái ấy chỉ là lấy ra một phần nhỏ trong sự phú quý của mình để cúng dường, hơn nữa tâm của cô đã không còn cung kính như lần đầu tiên nữa, cho nên đây chỉ là thiện một phần. Tôi cũng từng xem một bài báo, có hai vợ chồng người nông dân già đã quyên góp số tiền tích góp cả đời của họ để mua một chiếc xe cứu thương tặng cho đội nhóm cứu người. Cho nên hai vợ chồng cụ già này đã làm được thiện viên mãn, toàn tâm toàn ý.

Thiện cũng có lớn lao, có nhỏ nhặt. Có một lần Vệ Trọng Đạt đang ngủ thì bị quỷ tốt dưới âm ty dẫn đến trước mặt vua Diêm-la. Vua Diêm-la liền nói: “Nào, hãy đem sổ ghi chép những việc làm thiện ác của người này ra đây cân xem bên nào nặng, bên nào nhẹ.” Kết quả, những sổ ghi chép những điều ác của Vệ Trọng Đạt được mang ra thì gần như có thể chất đầy cả một gian nhà; còn sổ ghi những việc thiện thì chỉ nhỏ xíu như một chiếc đĩa. Vệ Trọng Đạt vừa thấy vậy rất kinh ngạc, ông liền nói với vua Diêm-la: “Tôi chưa đến 40 tuổi mà sao lại có nhiều điều ác như vậy?” Bản thân ông cũng rất kinh ngạc. Vua Diêm-la liền nói với ông: “Chỉ cần khởi tâm động niệm của ông là ác, là bất thiện thì cõi âm đều có ghi chép lại. Cho nên mặc dù không làm, nhưng trong ý niệm của ông thường có

ác niệm, cho nên mới nhiều như vậy.” Tin rằng Vệ Trọng Đạt khi nghe xong thì sau đó càng thận trọng hơn đối với ý niệm của chính mình.

Kết quả khi đem đặt lên cân thì sổ ghi chép việc thiện tuy nhỏ xiu kia lại nặng hơn sổ ghi nhiều việc ác. Do đó, bản thân Vệ Trọng Đạt cũng rất kinh ngạc, liền hỏi: “Quyển sổ mỏng dính đó rốt cuộc là việc gì?” Sau đó mở ra xem, thì ra lúc đó triều đình cho xây dựng công trình rất rầm rộ, khi quốc quân xây dựng rầm rộ thì người dân sẽ như thế nào? Sẽ rất khổ cực, nhất định sẽ hao người tốn của, sẽ khiến rất nhiều gia đình phải rơi vào cảnh vợ con ly tán, bởi người chồng thường xuyên không ở nhà thì gia đình sẽ rất khó duy trì. Kết quả Vệ Trọng Đạt nghe xong liền nói: “Tôi có kiến nghị việc này nhưng hoàng thượng không chấp nhận, như vậy cũng tính là thiện sao?” Tiếp đó vua Diêm-la liền nói với ông: “Một niệm này của ông là nghĩ đến hàng ngàn, hàng vạn người dân, cho nên thiện này vô cùng lớn.” Thế nên thiện lớn hay nhỏ quan trọng nhất là ở tâm niệm của chúng ta. Khi chúng ta hiểu được làm thế nào để phán đoán thiện thì mới có thể “thấy việc thiện, liền nghĩ bằng, dù cách xa, cũng dần đạt”.

Trong quyển sách Liễu Phàm Tứ Huán cũng quy nạp thiện thành mười việc: Việc thứ nhất là “giữ lòng yêu kính”. Giữ lòng yêu kính này nên làm thế nào để thực hiện? Trước tiên nên yêu ai, kính ai? Cho nên bạn xem Đệ Tử Quy thì có thể làm được giữ lòng yêu kính. Việc thứ hai là “kính trọng bậc trưởng bối”. Ở nhà kính trọng cha mẹ, ở công ty kính trọng cấp trên. Ví dụ như chúng ta ở trường thì phải kính trọng hiệu trưởng, kính trọng những vị quan chức trong ngành giáo dục. Chúng ta cũng phải kính trọng người lãnh đạo trong chính phủ chúng ta, tuyệt đối không được phê bình trắng trợn, như thế cũng là không kính trọng đối với lãnh đạo trong chính phủ, là bất kính. Đây là kính trọng bậc trưởng bối. Tiếp theo là “cùng người làm việc thiện”. Thực ra chuyện này chúng ta có thể làm được một cách dễ dàng, ví dụ như bạn đang ở trước cổng trường của học sinh, nhìn thấy có một phụ huynh đang nhặt rác ở đó, chúng ta cũng có thể làm cùng với họ ngay lập tức. Đây là “cùng người làm việc thiện”.

Tiếp theo là “khuyến người làm việc thiện”. Khuyến như thế nào? Khi còn học đại học, tôi từng nghe được một câu nói, cảm thấy rất có đạo lý, đó là: “Trong thế giới của người trưởng thành, người ta sẽ không nghe bạn nói gì mà người ta sẽ xem bạn làm gì.” Bởi vì người trưởng thành tương đối cố chấp, bạn dùng lời để nói chưa chắc đã lay chuyển được họ, họ cần phải nhìn thấy bằng chứng thực tế, nếu bạn chỉ nói suông, họ sẽ nói: “Anh cũng giống tôi thôi, anh không có tư cách để nói tôi.” Cho nên đại đa số đều phải dùng hành động để khuyến, dùng

“lập thân hành đạo” để cảm hóa. Vào thời Tam Quốc, có một vị danh thần tên là Quán Ninh, Quán Ninh cai trị khu vực của ông cũng rất tốt. Bấy giờ ông đi trên đường nhìn thấy một số việc, chẳng hạn như việc có trâu đi vào trong ruộng lúa của người ta, giẫm đạp, phá hoại của người ta, khi ông nhìn thấy thì ông lập tức dắt con trâu này lại, sau đó đợi ở dưới bóng cây cho đến khi chủ của con trâu này đến. Khi chủ của con trâu đi đến, vừa nhìn thấy quan lớn đang ở đó, lại nhìn thấy chuyện xấu mà trâu nhà mình đã làm ra thì đều sẽ thế nào? Khá xấu hổ. Quán Ninh có mắng anh ta câu nào không? Có hay không? Không! Nhưng tôi tin rằng người chủ này sẽ không còn mặt mũi nào, đây là dùng đức hạnh để cảm hóa.

Thời đó, nhân dân của ông cũng thường xuyên phải đi lấy nước, bởi vì chỉ có một cái giếng cho nên thường xảy ra tranh cãi, xảy ra tranh giành. Kết quả là Quán Ninh cũng không đi giáo huấn họ, mà tự mình mua rất nhiều thùng, rồi đi lấy nước từ rất sớm, múc xong thì để ở đó. Những người dân này vốn là tranh nhau lấy nước, nhưng khi nhìn thấy quan lớn đã giúp mình lấy nước xong thì trong lòng liền cảm thấy hổ thẹn. Cho nên, đây đều là dùng hành động của bản thân mà khuyên nhủ, đánh thức tâm hổ thẹn của họ. Vì vậy, khuyên người khác cũng là trí tuệ cao độ. Tiết học này chúng ta giảng đến đây. Cảm ơn mọi người!